

RESEARCH INSTITUTE OF VOLYN

† METROPOLITAN ILARION

GRAMMATICAL and STYLISTIC
LEXICON
OF SHEVCHENKO'S POETRY

—o—

WINNIPEG, 1961

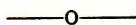
Published by "Volyn" Society

ІНСТИТУТ ДОСЛІДІВ ВОЛИНИ

✠ МИТРОПОЛИТ ІЛАРІОН

ГРАМАТИЧНО - СТИЛІСТИЧНИЙ

СЛОВНИК
ШЕВЧЕНКОВОЇ МОВИ

ВІННІПЕГ, 1961

Накладом Товариства „Волинь” у Вінніпезі

I.

ШЕВЧЕНКО ЯК ТВОРЕЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ.

1. ШЕВЧЕНКОВА МОВА.

Мова Тараса Шевченка (1814—1861) в історії української літературної мови має велике значення, бо власне його мова стала наріжним каменем дальшої нашої літературної мови. Нова українська літературна мова творилася спочатку на Полтавсько-харківській землі, цебто на Лівобережжі, тепер же до творення її прийшло й Правобережжя, — Шевченко народився (25 лютого 1814 р.) в селі Моринцях, а зріс у селі Кирилівці* на Звенигородщині на Київщині, якраз в осередку України.

Шевченко перший у нас глибоко зрозумів вагу літературної мови в письменстві, і тому творив її, пильнуючи, щоб була вона якнайкращою. Київ на той час, по заснуванні в ньому 1834 р. університету Св. Володимира, поволі відроджувався на всеукраїнський культурний осередок.

На 1846-й рік зібралося тут чимало українських культурних діячів, що й заклали були Кирило-Методіївське Братство, яке на українську мову дивилося, як на самостійну літературну мову. Воно навчало: „Щоб кожен слов'янський народ мав свій язик, свою літературу”.

* Народня вимова — Керелівка.

Але наступного 1847-го року над братчиками вчинений був урядовий погром, і всіх їх порозкидали далеко поза Київ: Шевченка заслано на 10 літ, Миколу Костомарова запроторено в Саратів на 9 літ, а мовного Шевченкового дорадника Куліша — на 3 роки в Тулу. З цього часу спинилося Шевченкове свідоме навчання української мови, спинилося й її літературне оформлення в Києві.

2. НАРОДНІСТЬ ШЕВЧЕНКОВОЇ МОВИ.

Шевченко мав багато даних, щоб глибоко пізнати свою рідну мову, бо першу молодість провів на селі. Як знаємо, він любив слухати оповідання старих, а на Звенигородщині на той час було кому й багато про що оповідати, — бо недавно відбулася „Коліївщина” та „Гайдамаччина” 1768 р. — так що молодий Тарас не тільки закохувався в чари мелодійної Київської мови, але й знайомився з іще живою тут ідеологією Запоріжжя, козацтва та „Гайдамаччини”.

Шевченко мав добрий голос і кохався в піснях, яких знав без ліку. То був взагалі час, коли інтелігенція кохалася в українських піснях, а Звенигородщина давала їх Тарасові з найчистішого джерела. Народні пісні стали основою Шевченкової мови. При кожній спосібності Шевченко співав, а це приносило йому глибоке знання і мови, і пісенного ритму, що він повно переніс на свої вірші.

В російській школі Тарас не вчився, а це зберегло його мову, а головню сам спосіб думати